

นิติปรัชญาโรมัน

Roman Legal Philosophy

รศ. ดร.ปวริศร เลิศธรรมเทวี*

Associate Professor Dr.Pawarit Lertdhamtewe

Received: October 20, 2021; Revised: March 7, 2022; Accepted: March 11, 2022

บทคัดย่อ

นิติปรัชญาโรมันเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไร? นักนิติศาสตร์ส่วนใหญ่อ้างอิงถึงผลงานแนวคิดของซีเซโร บุคคลสำคัญแห่งยุคสมัยโรมัน ตลอดสองพันปีแห่งมหาอาณาจักรโรมันยังมีนักคิดนักปรัชญาท่านอื่นอีกหรือไม่ที่เสนอแนวคิดนิติปรัชญา นิติปรัชญาในยุคโรมันจำเป็นต้องทำความเข้าใจควบคู่กับประวัติศาสตร์กฎหมายโรมัน ซึ่งมีวิวัฒนาการมาตั้งแต่ยุคโบราณสมัยกำเนิดราชอาณาจักรโรมันไปจนถึงจักรวรรดิไบแซนไทน์ล่มสลาย โดยแต่ละช่วงยุคสมัยของประวัติศาสตร์โรมัน ก่อให้เกิดข้อถกเถียงของบรรดานักวิชาการมากกว่าสองพันปีจนถึงปัจจุบัน นักนิติศาสตร์ทราบกันเป็นอย่างดีว่าแนวคิดกฎหมายที่ปรากฏในยุคสมัยโรมันมีความสำคัญต่อการศึกษาพัฒนากฎหมายและประวัติศาสตร์ความคิดนิติปรัชญา อย่างไรก็ตาม นักนิติศาสตร์ส่วนใหญ่ยังมิได้นำเสนอแนวคิดนิติปรัชญาของยุคสมัยโรมันหรือตั้งคำถามว่านิติปรัชญาโรมันเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไร ประวัติศาสตร์ของมหาอาณาจักรโรมันอันแสนจะยาวนานยังทำให้เราสับสนที่จะนึกคิดหรือพิจารณาประวัติศาสตร์กฎหมายโรมันในภาพของ “นิติปรัชญาโรมัน” โดยรวม และในแต่ละยุคสมัย นักคิดนักปรัชญาโรมันได้นำเสนอแนวคิดและปรัชญากฎหมายเป็นส่วน ๆ ที่ทำให้นิติปรัชญาโรมันไม่มีลักษณะโดดเด่น หรือสาระสำคัญ แต่อาจกล่าวได้ว่า โรมันเป็นผู้ให้กำเนิดแนวคิดกฎหมาย

* Ph.D. (London), LL.M. (Sydney), LL.M. (Macquarie), น.บ. (รามคำแหง). รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชากฎหมายเพื่อการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง; Full-time Associate Professor at Department of Law for Development, Faculty of Law, Ramkhamhaeng University บทความนี้ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และเป็นส่วนหนึ่งของคำบรรยายวิชา “นิติปรัชญา” ของผู้เขียนซึ่งใช้สอนในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นิติปรัชญาโรมัน Roman Legal Philosophy

หลายแนวคิดที่ถูกหยิบยกขึ้นมาอภิปรายหรือเป็นแรงบันดาลใจให้กับงานเขียนและวรรณกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะงานเขียนของนักนิติปรัชญาและนักสังคมศาสตร์ ทั่วโลกจนถึงปัจจุบัน แนวคิดนิติปรัชญาที่ปรากฏอย่างเด่นชัดแห่งยุคโรมันคือข้อโต้แย้งและแนวคิดที่ว่ากฎหมายต้องสอดคล้องกับเหตุผลที่แท้จริงและธรรมชาติ รายงานวิจัยฉบับนี้กล่าวถึงนิติปรัชญาโรมัน รวมตลอดทั้งศึกษากฎหมายโรมันตลอดช่วงระยะเวลาของมหาอาณาจักรโรมัน ฉะนั้น บทความนี้จึงเป็นการศึกษาทั้งในเชิงประวัติศาสตร์กฎหมายและนิติปรัชญา วัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ต้องการจะพิสูจน์คือการสำรวจแนวความคิดนิติปรัชญาโรมันว่าเกี่ยวข้องกับเรื่องอะไรบ้าง และมีอิทธิพลต่อการเมืองการปกครองของสังคมโรมันอย่างไร รวมตลอดทั้งมรดกของนิติปรัชญาโรมันที่ปรากฏในปัจจุบัน

คำสำคัญ: ประวัติศาสตร์กฎหมาย, นิติปรัชญา, นิติปรัชญาโรมัน, กฎหมายโรมัน

Abstract

What is the Roman legal philosophy, usually deemed one of the Roman greatest philosophical works of Cicero? Who else does also propose any legal concepts in the course of Roman legal history? Legal philosophy in Roman periods must be understood in relation to Roman law, a system which continued to evolve from the traditional founding of Rome until the fall of the Eastern Roman Empire. Each of which periods has attracted legal histories and philosophers for two millennia. The legal concepts discussed in the Roman era are all known to be so problematic and so important in the history of law and philosophy that legal thinkers and philosophers have ever asked what the Roman legal philosophy really is. The long periods of Roman legal history make us fail to see the Roman legal philosophy as a whole. In each period, philosophers have taken up only a piece of the legal and philosophical concepts, so that the Roman legal philosophy remains fragmentary; the Roman legal philosophy has not shown us the whole picture nor its essence. Yet, the ancient Romans gave birth to a legal vocabulary still at work in the debates and aspirations of many of those concerned with legal philosophy and others social scientists across the globe today. One important dimension of Roman legal philosophy includes the claims and notions that law must be consistent with the perfected reason and nature. The main purpose of this paper is to examine Roman legal philosophy, while at the same investigating Roman laws throughout the course of Roman long periods of history. It thus treats historical practices and philosophical reflections together.

Keywords: Legal History, Legal Philosophy, Roman Legal Philosophy, Roman Law

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

หนังสือ

- จรัญ โฆษณานันท์. (๒๕๖๑). *นิติปรัชญา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธงชัย วินิจจะกุล. (๒๕๖๓). *รัฐราชาชาติ*. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ฟ้าเดียวกัน.
- มุนินทร์ พงศาปาน. (๒๕๖๒). *ระบบกฎหมายซีวิลลอว์: จากกฎหมายสิบสองโต๊ะสู่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- วรเจตน์ ภาคีรัตน์. (๒๕๖๑). *ประวัติศาสตร์ความคิดนิติปรัชญา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อ่าน.
- ศันท์กรณ โสทธิพันธุ์. (๒๕๕๙). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายเอกชนโรมัน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ภาษาต่างประเทศ

หนังสือ

- Abbott, F.F. (1901). *A History and Description of Roman Political Institutions*. London: Elibron Classics.
- Adamson, P. (2015). *Philosophy in the Hellenistic and Roman Worlds*. Oxford: Oxford University Press.
- Beckwith, C. (2015). *Greek Buddha: Pyrrho's Encounter with Early Buddhism in Central Asia*. New Jersey: Princeton University Press.
- Bosworth, A.B. (2007). Alexander the Great and the Creation of the Hellenistic Age. in Bugh, G.R. (ed), *The Cambridge Companion to the Hellenistic World*. (p. 9-27). New York: Cambridge University Press.
- Brullmann, P. (2019). The Stoics in Angier, T. (ed), *The Cambridge Companion to Natural Law Ethics*. (p. 11-30). New York: Cambridge University Press.

- Byrd, R. (1995). *The Senate of the Roman Republic*. U.S. Government Printing Office, Senate Document.
- Cambiano, G. (1999). Philosophy, Science and Medicine. in Algra, K. et al. (eds), *The Cambridge History of Hellenistic Philosophy*. (p. 585) New York: Cambridge University Press.
- Clay, A. (1911). Decemviri. in Chisholm, H. (ed), *Encyclopedia Britannica*. New York: Cambridge University Press.
- Cranston, M. (2003). *Jean-Jacques Rousseau: The Social Contract*. London: Penguin Books.
- Dillon, J.M. (2004). *Morality and Custom in Ancient Greece*. Bloomington: Indian University Press.
- Dobbin, R. (2012). *The Cynic Philosophers: from Diogenes to Julian*. London: Penguin Books.
- Drogula, F.K. (2017). Plebeian Tribunes and the Government of Early Rome. *Antichthon*, 51, 101-123.
- Epictetus. (2008). *Discourses and Selected Writings*. London: Penguin Books.
- Gwyn, D.M. (2012). *The Roman Republic: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Heraclitus. (2001). *Fragments*. London: Penguin Books.
- Inwood, B. & Miller, F.D. (2015). Law in Roman Philosophy. in Miller, F.D. and Biondi, C.A. (eds), *A Treatise of Legal Philosophy and General Jurisprudence*. (p. 133-165). Leiden: Springer.
- Johnson, A.C., Coleman-Norton, P.B. and Bourne, F.C. (eds). (1961). *Ancient Roman Statutes*. Austin: University of Texas press.

- Kuzminski, A. (2008). *Pyrrhonism: How the Ancient Greeks Reinvented Buddhism*. Plymouth, United Kingdom: Lexington Books.
- Lane, M. (2014). *Greek and Roman Political Ideas*. London: Pelican Books.
- Long, A.A. (2006). Roman Philosophy. in Sedley, D. (ed), *The Cambridge Companion to Greek and Roman Philosophy*. (p. 184-210). New York: Cambridge University Press.
- Lintott, A. (1999). *The Constitution of the Roman Republic*. Oxford: Oxford University Press.
- Long, A.A. (1996). *Stoic Studies*. New York: Cambridge University Press.
- Long, A.G. (2019). *Death and Immortality in Ancient Philosophy*. New York: Cambridge University Press.
- Long, G. (1875). Magistratus. in Smith, W. (ed), *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities*. (p. 723-724). London: John Murray.
- Marcus Aurelius. (2006). *Mediations*. London: Penguin Books.
- Mathisen, R.W. (2019). *Ancient Roman Civilization: History and Sources*. New York: Oxford University Press.
- Monigliano, A. (1990). The Origins of Rome. in Walbank, F.W. et al. (eds), *The Cambridge Ancient History*. (p. 52). New York: Cambridge University Press.
- Morel, P.M. (2009). Epicurean Atomism. in Warren, J. (ed), *The Cambridge Companion to Epicureanism*. (p. 65-83.). New York: Cambridge University Press.
- Plutarch. (2012). *The Age of Alexander*. London: Penguin Books.
- Polybius. (2003). *The Rise of the Roman Empire*. London: Penguin Books.

- Ridgway, D. (1990). The Etruscans. in Walbank, F.W. et al. (eds), *The Cambridge Ancient History*. (p. 634). New York: Cambridge University Press.
- Rudd, N. & Powell, J. (2008). *Cicero, The republic and the laws*. Oxford: Oxford University Press.
- Salmon, E.T. (1967). *Samnium and the Samnites*. New York: Cambridge University Press.
- Sedley, D. (2009). Epicureanism in the Roman Republic. in Warren, J. (ed), *The Cambridge Companion to Epicureanism*. (p. 29–45). New York: Cambridge University Press.
- Selincourt, A. (2004). *Titus Livy: The War with Hannibal: The History of Rome from Its Foundation Books*. 21-30. London: Penguin Book.
- Seneca. (2004). *Letters from a Stoic*. London: Penguin Books.
- Sharples, R.W. (2006). Philosophy for Life. in Bugh, G.R. (ed), *The Cambridge Companion to the Hellenistic World*. (p. 223-225). New York: Cambridge University Press.
- Sherk, R.K. (1969). *Roman Documents from the Greek East: Senatus Consulta and Epistulae to the Age of Augustus*. Baltimore: Johns Hopkins Press.
- Taylor, L.R. (1966). *Roman Voting Assemblies: From the Hannibalic War to the Dictatorship of Caesar*. Michigan: The University of Michigan Press.
- Wacks, R. (2014). *Philosophy of Law: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Watson, A. (ed). (2009). *The Digest of Justinian, Volume 1*. Pennsylvania: University of Pennsylvania Press.
- West, D. (translator). (2003). *Virgil: The Aeneid*. London: Penguin Books.